

Kristian Nielsens Erindringer

1881-1953

*hvor ejendommen Kohavevej 95 (matr.nr. 11B)
solgtes til Børge Karstensen*

Kapitel 1 – Barndommen

Født 21/12 1881 om Natten, det var det første Uheld jeg havde for min Mor havde lavet Kagedejen til og skulde lave Julekager, hvorfor Far maatte i Byen og faa bagt Julekagerne.

Jeg mener at jeg klarede mig godt, men husker ellers kun enkelte som er mig fortalt f.Eks. at da jeg blev døbt var jeg den første som min senere Skolelærer var med at faa døbt i Kalhave Kirke. Da jeg var bleven saa stor at jeg kunde trave lidt rundt er mig fortalt at Morfar var ude hos os, saa havde han kasseret en gammel Skraa den var kommet under Bordet, jeg kravlede uden Bordet fandt Skraaen og fik den i Munden, men var ikke Tilfreds med Smagen og gav mig til at vræle og det varede lidt inden Mor opdagede Aarsagen og fik mig renset, og skyllet smagen af Munden.

Naa, Tiden gik, saa da jeg kunde klare mig udenfor i Sommersolen, blev jeg Uvenner med vores Hane, den fløj i Hoved paa mig, saa maatte Mor ud at frelse mig og arrestere Hanen. Vel Aaret efter kom der et Dyr ud af Kornmarken der gik lige op til Haven, jeg raabte paa Mor at der kom en Hund ud hos mig, men det var en Ræv som vel vilde have haft en Høne, men da Mor kom, skreg hun op og han forsvandt, men jeg maatte ikke lege mere ved Hegnet.

Naa, Tiden gik og jeg skulde begynde i Skolen, kom saa hos Madam Rasmussen, og der var en Pige der begyndte tillige med mig, vi to kom saa ind i Dagligstuen og en Datter af Madammen sat til at læse og at lære og skrive og vi fik sikkert lært mere end dem i Skolen.

Far var jo daglig paa Arbejde og Jorden derhjemme skulde jo helst passes om Søndagen, og ellers maatte Mor ordne det og jeg hjælpe til, vi havde dengang 2 Køer og som regel 2 Grise.

Fra det jeg kan huske tog Far hver Søndag naar vi havde spist Frokost Salmebogen og læste Evangeliet, og saa gik Far og jeg gerne i Marken og arbejdede.

Naar vi om Foraaret havde saaet, vi havde gerne Heste fra Mors Bror paa deres hjemsted, saa husker jeg at Far naar hav var færdig med saaningen altid sagde: - saa i Guds Navn, før vi gik hjem. Morfar kom gerne derned naar vi havde laant Heste for at forvise sig om at de ikke blev misbrugt.

eg husker om mit Arbejde i Roemarken at jeg fik Mors Skrabejern fra Dejtruget (?) at arbejde med ved siden af Mor.

Aftnerne i Vintertiden husker jeg at vi naar Far var paa Arbejde ikke maatte faa Lampen tændt før vi saa der var Lys i Vinduerne i et Hus henne i Byen, saa sad vi Børn og kiggede ud af Ruden, saa sagde vi: Nu fik Jon Lys, Mor, saa fik vi ogsaa tændt.

Som regel havde vi ikke Vand i Brønden en Tid om Efteraaret, saa maatte jeg hver Aften tage Bæretræet og 2 spande og gaa over Markerne til Kallehave der var en Kilde som aldrig blev tør, saa tog Far Vandet med naar han kom fra Arbejde, var Vandet sluppet op for Mor, fik jeg en Topotflaske i en Kurv, som jeg saa maatte fylde og Naar saa Mejeriet kom maatte vi der boede langt ude paa Marken selv levere Mælken ved Landevejen. Far tog den med om Morgenen og saa maatte Mor og os Børn om at faa den hjem. Naar der skulde Korn til Mølle var det Trillebøren Far maatte bruge, gerne om Søndagen.

Senere da det blev Tiden om Vinteren hvor der ikke var Arbejde begyndte Far at dybgrave Markerne og rense dem for Sten. Han naaede somme (!) Aar et Skifte igennem de meste. Sten blev kørt hjem paa Trillebøren.

I de tider kunne man tale om at Arbejde, og det fik vi Børn da ogsaa lært.

Gilder var der jo ikke mange af, jeg husker at vi hver Nytaarsdag var i Kallehave hos Faster. Maden var gerne stuvet Hvidkaal og røget Grisehoved. Gasters Mand, Væveren, var en ivrig Kortspiller og han stod gerne og halede i Dugen saa snart de begyndte at tage af Bordet.

I Ferierne var jeg nogle Aar i Stensby hos Faster Marie ved Kirken, jeg husker at der fik jeg første Gang smagt Have Jordbær. Min første Køretur paa egen Haand husker jeg ogsaa, der var jeg vel en tolv Aar. Jeg husker at min Morbror Jeppe kom kørende hen til Skolen for at melde at Morfar var død, det var lige ved Spisetid, saa ville Læreren at Morbror skulle med ind og spise, og saa blev jeg sendt hen at aflevere Køretøjet.

Kapitel 2 – Ungdommen

Naa saa naaede jeg at blive Konfirmeret og kom 1st Maj 1896 ud at tjene henne i Viemose, jeg skulle være Enekarl paa Gaarden og derfor skulle jeg have 35 kroner for Sommeren, det var 5 kroner mere end nogen af mine Præstekammerater naaede, det samme fik jeg for Vinterhalvaaret. Saa næste Foraar siger Manden, ja, du kan vel ikke køre en Mælkerute for saa vil jeg give dig 50 kroner for i Sommer, saa prøvede jeg, og det gik da ogsaa.

Arbejdsdagen var om Sommeren fra kl. 4 om Morgenen og som regel saa længe det var lyst, i Høsten tidt til kl 11 før jeg var færdig med Kreaturerne, saa kunne man nok komme i Seng, men vi fik god Kost og blev behandlet meget godt.

Maskiner brugtes jo ikke, fraregnet en Tærskemaskine. I Høsten var vi 10 a 12 Mejere, saa det kunne jo godt ses hver gang der var taget en skaar. Det var hoveddagelig Fiskere, som vi saa kørte Brænde hjem for, saa der var jo gerne Arbejde, ogsaa hver Søndag i Vintertiden.

I Høsten mødte Mændene Kl. 5 for at slibe, der var 3 slibestene, og saa ind til Morgenmad. Vi skulle jo gerne i gang Kl 6. Kl 8½ kom Madkurven og Gammeløllet i et stort Træanker, som der skulle Kræfter til at svinge op til Munden.

Kl 12 Middag i 1½ Time, der skulle jo helst slibes igen, saa fra 4½ til 7.

Saa hjem til de stuede Kartoffler og Flæsk. Konerne var jo som Opbindersker, saa vi var tidt en 25 Stk at spise.

Efter spisningen maatte saa Pigen malke og jeg vande Kreaturerne, saa var Klokken gerne nær 11, saa stod der en Tallerken Rødgrød eller lignende naar vi kom hjem, og saa i Seng.

Den tog jeg i 2½ Aar.

Saa i 1898 til November flyttede jeg ned hos min Morbror paa Moders Fødegård, der var vi 2 Karle, jeg som No. 2 den Vinter, saa blev jeg ene Karl og vi fik en Husmand. Jeg husker da vi kom ud at meje Rug, siger Husmanden, der var en kraftig ung Mand: skal vi tage Akkord, han troede jo ikke jeg var saa Trænet. Jeg gik jo foran og jeg tog Marken igennem i et stræk, saa siger jeg, naa hvorlænge skal vi saa være om Marken, Johannes. Jeg skal ikke have Akkord, sagde han, og derefter gik det jo mere jævnt. Der var jeg saa til Maj 1900.

Saa kom jeg igen til Viemose hos Gaardejer Hans Kristoffersen og var der i 3½aar. Manden havde en Broder (Niels) han arbejdede jo med ogsaa. Jeg husker at de byggede Mern Saftstation og Hans Kristoffersen skulle jo ogsaa prøve at have Sukkerroer. Han tegnede sig for 1 Td Land. Det første Aar maatte vi levere Roerne i Kallehave Færgegaard hvor de saa i Pramme sejledes til Stege, det sket at vi maatte vente flere Timer før der kom Pram til Broen.

Vi tærskede Høsten paa en Maskine hvor der var 2 Heste til Trækkraft. Naar saa vi naede lidt ind i December skulle Pigerne jo ind at begynde paa Juletilberedningen, saa var mit Arbejde at tærske Rugen med Plejletøjet, der stod jeg saa til gerne langt hen i Januar, et Arbejde jeg var glad for, det var da altid i tørvejr.

Kapitel 3 - Kærhave Husmandsskole

I de Aar var Tanken vaagnet som oprettelsen af Kærhave Husmandsskole, og jeg husker at da der anmodedes om Bidrag, at Far sagde, Jeg kan ikke give meget, men kan Skolen bidrage til at mine Drengene kunne faa det lidt bedre end vi har haft det, giver jeg gerne 5 kroner dertil.

Naa, Skolen blev bygget og Undervisningen begyndte November 1903. Jeg søgte Understøttelse og fik den tilstaaet og kom i første Elevhold, vi var godt 80 Elever fra hele Landet og fik en dejlig Vinter synes jeg og sikkert de fleste af os.

Sommeren 1904 fortsatte jeg som Elev i praktisk Land- og Havebrug tillige med 11 af mine Kammerater fra Vinterskolen og havde en dejlig Sommer, der var jo faktisk alt i sin Fødsel i Haven som i Markbrug, vi var faktisk med at fremtrylle det hele. Naa, der havde Vintereleverne taget en Time (havde vendt Veje dertil hver Morgen med Spaden, vi var jo alle vant til Arbejde) saa det var da ret store Arealer der om Foraaret der blev tilplantet som Haver og Anlæg omkring Skolen og Lærerboligerne. Der blev anlagt 3 Landbrug, et 4 Td Land, et 8 og et 12 Td Land. I Skoven der hørte til Skolen blev anlagt en stor Festplads! og der blev rejst en Mindesten for Peter Hansen, Lundby med følgende Indskrift.

*Kuet af trælsomme Kaar
uden rankhed og Ret var hans Stand
trofast til Hus og til Gaard
gik han den ensomme Mand
talte de ord som slog Rod
fordi det var Retfærd han kræved
maned til Styrke og Mod
han segned men Standen sig hæved*

Paa Sommerskolen var der ellers Piger, smaat 100, og der var Liv og glade Dage, der holdtes flere store Møder med gode Talere, og da det hele jo var nyt var der altid stort Besøg.

Der holdtes ogsaa 14 Dages Kursus for gifte Husmænd, og de var ogsaa godt besøgt. Forstander Klodskov havde jo store Tanker, men greb an med mer end vel han kunde magte, saa i løbet af nogle Aar var der vel begyndt paa mer end han magtede, men vi som var med i Starten havde en uforglemmelig Sommer, ja, jo et helt Aar. Jeg tør godt sige det bedste Aar af mit Liv, med Minder som har fulgt mig gennem hele mit Liv

Kapitel 4 – På forskellige gårde

1904, 1sre November rejste jeg til Gdr. Peter Petersen Tystofte hvor jeg var i et Aar. Manden var flink, men var ældre, Konen var svagelig og de havde ingen Børn. Der var foruden mig en Knægt paa 15 aar og 2 Piger.

1905 til November rejste jeg der nu ville prøve andet, til Gierslev (?) Præstegaard ved Høng hvor jeg skulle passe en stor gammel Have og ellers køre for Præsten der var ældre, samt alt forefaldende Arbejde. Det var en stor gammel 4 længet Præstegaard og den laa lige ved Kirken. Ved Begravelser og andre Dage samt om Søndagen holdt alle Køretøjer i Præstegaarden, somme Dage over 20 Køretøjer.

Der var faktisk Stald i alle 3 udlænger og jeg havde gjerne en eller somme tider 2 Mand at hjælpe mig. Saa naar Gudstjenesten var færdig maatte jeg trave til Høng efter Posten til Præsten, og Klokkeren 2 køre til den anden ende af Sognet til Missionshuset hvor der saa holdtes Gudstjeneste og jeg saa staldede ind i en Gaard hvor jeg saa fik Kaffe, det var flinke Gaardfolk. Præsten havde bestemt givet ordre paa at jeg ikke maatte give mere end 25 øre i Staldpenge (?) men Kaffen gav Folkene alligevel. Til daglig maatte jeg ikke forlade Præstegaarden mer end 2 Timer uden at sige det til Præsten og saa leje en Mand at være i mit Sted, og han havde naar han kom og naar han gik, at gaa forbi Præstens Studererværelse, saa Præsten kunde konstatere om han ikke svigtede, selv maatte jeg ikke komme hos nogen af Naboerne, jeg havde ved siden af Køkkenet et lille Kammer hvor der var Stengulv, der fik jeg min Mad, og ellers var mit Værelse i Udhuset op til Hestene. Præsten kom tidt om aftenen Kl. 10 for at kontrollere at jeg var hjemme og Hesten lige var fodret. Befordringen som jeg brugte til at køre for Præsteparret var en Ponnyvogn med paaspændt Kuskesæde bagved, jo en lidt kølig Kuskeplads.

I den Plads fik jeg styret min Lyst til at tjene hos saakaldte finere Familier, saa efter det paatagne halve Aar tog jeg igen til min Fødeegn Sydsjælland.

1905 1ste Maj fik jeg Plads paa Nyraad Bryggeri, om Sommeren skulde jeg passe Landbruget, og saa til Oktober overtage Pladsen som første Ølkusk, da den der havde den skulle være Soldat. Det var et stort Bryggeri og Malteri, vi var gjerne 7 Mand og der holdtes 7 Heste, 2 Vogne kørte gjerne hver Dag, til Tider 3. Arbejdet som Ølkusk var Interessant, jeg fik lært ca 500 Familier at kende, naar man kom der hver Uge.

Jeg kunde ikke rigtig slaa Havebruget ud af Tankerne, og samtidig med Ølkørslen handlede jeg lidt med Havefrø og Planter. Saa 1910 havde en af mine Kammerater fra Kærhave købt en mindre Ejendom i Jylland og ville gjerne have mig som Kompagnong. Jeg rejste derover, men var der kun nogle Maaneder, det viste sig at det var et gammelt Hus. Jorden var 2 stejle Skrænter med en Bæk løbende derigennem. Som Trækraft havde han købt en 2 Aarsplag, og da jeg var vant til at være bedre kørende, rejste jeg igen til Sjælland, og da min Afløser som Ølkusk var ked af Pladsen overtog jeg den igen og kørte til efteraaret 1911, da overlod Bryggeren Forretningen til en Søn og byggede selv en Villa, saa havde jeg arbejde der med Anlæg og beplantning af Have samtidig at jeg lejede et Stk Jord paa Olsbjerg og ellers gik paa løst Arbejde hovedsagelig paa Hulemosegaard, nærmest som Havekarl. Daglønnen var paa egen Kost 25 øre pr Time, altsaa 2 Kr daglig, da vi saa naaede foraaaret 1912 ville Ejeren jo gjerne have at jeg var med til andet Arbejde, men da jeg saa mod Høst forlangte 35 øre pr Time, ville de andre ikke arbejde naar jeg skulle have mere, saa det kunde der jo ikke være Tale om. Saa en Søndag siger jeg saa til Forvalteren: sig saa til Ejeren at

saa kommer jeg ikke mere, men da han kom ud med Ugelønnen sagde han, Du sejrede, du maa komme, og faar saa 35 Øre. Det var hvad vi kunde tjene den gang.

Løn:

1896 20 øre + Kost pr Dag

1910 2 Kr uden Kost pr Dag

1960 2 Kr uden Kost pr Time

Kapitel 5 - Ægtestand

Den 11. December 1912 blev jeg saa gift og flyttede til Ørslev Kohave hvor vi senere overtog min Kones Fødehjem. Besætning var 1 Hest og 3 Køer. Areal 6 Tdr Land, Ejendomsskyld 9000. Min Kones Forældre blev boende og skulde have fuld Ophold og Pleje.

Januar 1914 var saa Besætningen 1 Hest 4 Køer 2 Kvier 1 Kalv 1 So 8 Grise.

Regnskabet viste ved Aarets slutning Kassebeholdning 53 Kr, 42 Indkomst. Aarsregnskabet viste solgt Kreaturer 1257 solgt Mælk 1373 (Skatter og Renter 430 Kr)

Nytaaaret '16 døde min Kones Moder.

Herefter en opstilling af regnskaber frem til 1953

Efterskrift

I 1966 fyldte Kristian Nielsen 85 år og i den anledning blev der skrevet om ham i aviserne:

Lørdag, den 17. december 1966:

”35 kroner i løn for en hel sommers arbejde

En travl og virksom mand, når det gjaldt hans eget og sognets ve og vel, fhv. parcellist i Ørslev Kohave, Kr. Nielsen, fylder onsdag 85 år

Kristian Nielsen, forhenværende parcellist i Ørslev Kohave, fylder onsdag den 21. december 85 år.

Kristian Nielsen blev født i Viemose og fik tidligt lært at bestille noget som barn, hjemme ved det lille landbrug og senere efter konfirmationen som tjenestekarl på en gård i Viemose Lønnen var 35 kr. for den første sommer, og det var efter datidens forhold en god betaling. Arbejdsdagen var om sommeren fra kl. 4 morgen og som regel så længe det var lyst – i høsten tid ofte til kl. 23.

Dengang blev man længe i sin plads, gerne et par år, så efter endnu et par pladser opstod lysten til at lære endnu mere. Det var i de tider, at tanken var vågnet om oprettelsen af Kærhave Husmandsskole, og Kristian Nielsen meldte

sig til det første elevhold i november 1903 med N.J.Nielsen, Klodskov, som forstander. Kristian Nielsen blev der i sommerhalvåret 1904 med og oplevede en uforglemmelig tid, som stadig rummer nogle af hans bedste minder.

Omsider kom han til Nyråd, hvor han blev kusk på Nyråd bryggeri. Fritiden blev udnyttet til dyrkning af grøntsager samt salg af frø og planter.

I 1912 blev han gift og overtog senere sin kones fødested i Ørslev Kohave. Her fik han rigtig udløsning for sin virketrang. Der blev dyrket tidlige kartofler og jordbær samt ærter til konserves. Salg af rugeæg kom også med i programmet, og hans hustru var ham en god medhjælp trods sit svage helbred.

Bygninger og kvægbestand blev udvidet og mere jord blev lagt til dels ved forpagtning, dels ved køb. Især kvægavlen havde Kristian Nielsens store bevågenhed. Han oparbejdede sin besætning, så den lå fint i toppen i kontrolfor-
ening både hvad ydelse og fedtprocent angik.

Foruden sit eget fik Kr. Nielsen også tid til at interessere sig for kommunens ve og vel, og han var således to gange medlem af Ørslev Sogneråd.

I 1953 solgte han sin ejendom og flyttede til Nyråd, og efter sin kones død i 1962 tog han ophold på sygehjemmet Solvang, hvor han ny nyder en god pleje. Kr. Nielsen bærer sin alder godt. Han arbejder af og til i haven eller går sig en tur, når vejret tillader det, og han læser stadig dagens avis med stor interesse og følger med i alt, hvad der sker både ude i verden og herhjemme.”

”En sydsjællænder om nogen er det.

Kr. Nielsen, fhv. parcellist i Ørslev Kohave, der onsdag den 21. fylder 85 år, har aner i Sydsjælland to sydligste sogne, som i hvert fald med sikkerhed kan føres 3-400 år tilbage i tiden

Vi har modtaget:

Det er let nok at få øje på den, der bærer medalje, en udmærkelse for ædel dåd eller har en velfortjent anerkendelse for et offentligt virke i det lille som i det større samfund. Men den, der ”kun” har gjort dagens gerning, gjort livet lettere for dem, han eller hun kom i berøring med, og som ved flid og sparsommelighed har klaret sig gennem et langt og virksomt liv uden at stille krav til andre, de bliver ofte overset. Derfor er disse ord skrevet som en hyldest til de sidstnævnte personificeret i fhv. parcellist Kristian Nielsen, Ørslev Kohave, der som omtalt i dette blad i lørdags, fylder 85 år onsdag den 21. december.

Kristian Nielsen er af gammel Sydsjællandsrod, og det er sandsynligt, at hans aner har levet her i Sydsjællands to sydligste sogne, Vordingborg og Kalvehave, i mere end 1000 år. De kan i al fald med sikkerhed føre en 3-400 år tilbage eller til den tid, hvor alt taber sig i middelalderens mørke.

Kristian Nielsen blev født i Viemose i 1881, hvor hans forældre havde et parcelsted. Hans mormor var en Stage-datter fra Bakkebølle, gift med Ole Rasmussen i Kalvehave by. Interessant er det at vide, at Kristian Nielsens oldemor, som blev gift med Johan Larsen Stage (en søn af den Stage, som står nævnte på Bakkebøllestenen,

som sin fødebys førstemand ved køb til selveje i 1795) også var fra Viemose, idet hun var født på den gård, som Kristian Nielsens hjemsted i sin tid blev udskilt fra. Inden denne udparcellering fandt sted, havde Johan Stage tilmed en overgang også været ejer af sin kones fødegård samtidig med, at han sad på sin egen fødegård (nu Rosnæs) i Bakkebølle.

Jo, det må siges, at Kristian Nielsen er sydsjællænder, om nogen er det.

Som ung kom Kristian Nielsen ud at tjene og lærte, som nævnt i artiklen, i 1890’erne tjenestekarlens lod i godt og ondt at kende.

Kristian Nielsen giftede sig med en pige fra Ørslev Kohave, overtog hendes hjemsted og drev her i mange år et velpasset landbrug. De gamle vil dog bedre huske Kristian Nielsen fra de år, han som Nyråd Bryggeris betroede mand var at træffe på så at sige alle veje i det sydligste Sydsjælland – og vel også på de fleste af døgnets timer.

Kristian Nielsen var en pålidelig og sikker kusk, og han holdt så meget af heste, at da han solgte sit sted i Ørslev Kohave, tog han sin hest med sig til det hjem, han indrettede sig i Nyråd ved gadekæret!

H.U.”

Skrevet af Holger Munk